

HET WOORD VAN DE WEEK

ORGAAN VAN DE HUMANISTISCHE LUISTERKRING

Administratie Humanistische Luisterkring, Oudegracht 152, Utrecht. Postgiro 58.
 Abonnementsprijs f 4,— per jaar. Buitenland f 5,60 per jaar, voor België f 4,60.
 Voor leden van de Humanistische Luisterkring f 3,— per jaar. Losse nummers f 0,25.
 Contrib. Luisterkr. f 1,—. Dit bedrag tezamen met bovengenoemde f 3,— te voldoen.

WAT ZEGT EEN HUMANIST ER VAN?

U kent misschien wel de anecdote over de niet bijzonder spraakzame man, die naar de kerk geweest was en zijn vrouw verslag zou uitbrengen over de preek. Waar had de dominee het over? Ja, waar had de dominee het over... O ja, over de zonde. En wat zei hij dan over de zonde? Hij was er, geloof ik, tegen...!

Aan dat verhaaltje moest ik denken, toen een briefschrijver mij de raad gaf, nu maar eens wat te zeggen over wat hij met misschien niet eens bedoelde geestigheid noemt: dat geschutter met de atoombommen.

Ik geloof dat ik ook daarover niet veel meer zinnigs te zeggen heb dan dit: ik ben er tegen. Een niet-humanistische vriend, aan wie ik dit vertelde, zei: Ja dat begrijp ik wel. Maar toen laste hij zo'n suggestieve pauze in, dat ik wel vragen moest: en wat begrijp je dan niet? Hij kwam er wat aarzelig mee aandragen: ja, zei hij, wat mij een beetje verwondert, dat is dat jij en je humanistische kornuiten nog maar elke zondag de moed — ik zou haast zeggen de treurige moed — kunnen opbrengen om humanistische kwartiertjes vol te praten. Denk je werkelijk dat dat belangrijk is, in deze tijd? Hebben jullie nooit het gevoel dat al dat, vergeef mij het woord, geleuter volkomen zinloos is?

Wel, zei ik, je vraagt wat veel tegelijk. Om met het laatste te beginnen, het gevoel dat niet in het bijzonder ons geleuter, maar alles wat we doen, tamelijk zinloos is, dat gevoel ken ik wel, ik zou haast zeggen, natuurlijk wel. Ik heb het, geloof ik, nooit zo sterk gehad als in de meidagen van '40. Toen heb ik mijzelf er toe moeten dwingen verder te gaan met mijn gewone werk, dat ik onder die omstandigheden alleen maar kon be-

schouwen als een kinderachtig spel, dat ook net zo goed niet gespeeld kon worden: „schooltje spelen”. En zo kan ik mij ook wel voorstellen, dat er tegenwoordig mensen zijn die hun weinig opwekkende krant neerleggen, en zichzelf afvragen: waar dient het allemaal voor? Een dergelijke stemming kan ik wel begrijpen. Maar wat wil je? Moet ik aan dit verklaarbare gevoel van machteloosheid nu maar toegeven, en dadelijk de handdoek in de ring laten gooien?

Wie daar rustig over nadenkt — en rustig nadenken is een bezigheid, die men nooit en zeker niet in deze tijd verwaarlozen moet! — zal dunkt me inzien dat dat onzinnig is. Wijzer en waardiger lijkt het mij je niet door het politieke rumoer en het bommengedreun van je stuk te laten brengen en door te gaan ieder met zijn eigen werk. En wat die belangrijkheid betreft, er zijn naar het mij voorkomt maar weinig beroepen, die aan de mensen die ze uitoefenen, voortdurend het gevoel kunnen garanderen van „tjonge jonge wat is het enorm belangrijk wat ik doe!” En de lieden die er in slagen aldoor met dat trots besef en een daarbij passend hoofd rond te lopen — hebben zij dat te danken aan hun werkelijke belangrijkheid, of zou het feit, dat zij meestal volkomen gespeend zijn van gevoel voor humor, daarbij misschien ook een rol spelen? En voor de anderen, ik hoop voor verreweg de meeste mensen, kan het geen kwaad, als ze af en toe eens de kans krijgen zich te realiseren, dat van hun werk nu wel niet direct het heil van de wereld afhangt, maar dat het toch aan de andere kant juist belangrijk genoeg is om zo zorgvuldig mogelijk gedaan te worden. Dus, zei ik, als jij je twijfelende vraag, of het nu wel zo belang-

rijk is wat ze doen, aan *alle* mensen wilt voorhouden, om hen ertoe te brengen eens wat afstand te nemen van zichzelf, dan heb ik daartegen niet zoveel bezwaar, als je er maar niet de conclusie aan verbindt, dat dat niet zó belangrijke dan ook wel achterwege kan blijven. Maar ik vermoed, dat jij het speciaal voorzien hebt op onze humanistische praatjes.

Je hebt gelijk, zei hij, dat heb ik ook. Want wat doèn jullie nu eigenlijk in die kwartiertjes? Het komt dunkt me op twee dingen neer: propaganda maken voor het Humanistische Verbond, en af en toe het geloof afbreken.

Nee, zei ik, dat laatste is eenvoudig niet waar, en als wij het eerste doen, dan dat toch niet alleen en zelfs niet in de eerste plaats. Die propaganda is niet meer dan een bijproduct.

Wel, zei hij, en wat is dan de hoofdzaak? Troost bieden, zoals de kerken dat doen — ik heb jou zelf eens horen verkondigen dat het Humanisme geen troostleer is. Maar met welke pretentie slingeren jullie dan die „woorden van de week” de toch al zo overladen ruimte in? Of is dat misschien ook weer een van die vragen, waarop jullie met de aanmatigende bescheidenheid, die het kenmerk van de Humanist schijnt te zijn, het antwoord schuldig moet blijven?

Nee, zei ik, hiër heb ik wel een antwoord op, al vermoed ik, dat jij het meer aanmatigend dan bescheiden zult vinden. Maar dat waag ik er op. Ik zou zeggen dat wij de pretentie hebben in die kwartiertjes een beetje te doen aan volksopvoeding.

Alsjeblieft, zei hij, dat klinkt in elk geval goed! Maar dat moet je me dan eens uitlegen!

Dat heb ik toen gedaan, en aangezien ik enige redenen heb om althans sommige luisteraars te verdenken van een soortgelijke twijfel ten opzichte van deze praatjes, wil ik dat vanmorgen nog eens overdoen.

Opvoeding — wat is dat eigenlijk? Iemand die slecht is, omtoveren in een nobel mens? Dat lukt niet, en dat is gelukkig meestal ook niet nodig. Nee, een krachtig beroep doen op wat er aan goeds in iemand schuilt, en zijn „goeie kanten” zo tot ontplooiing brengen, dat hij in zijn gedrag niet langer blijft beneden zijn eigen zedelijke stand, met andere woorden, *iemand zo goed maken, als hij in wezen al was* — dat is dacht ik opvoeding. Maar hoe komt het eigenlijk, dat de mensen soms zo pijnlijk ver beneden hun eigen zedelijke stand blijven in hun handelen? We kunnen gerust zeggen: door een hoe dan ook ontstaan ge-

brek aan inzicht. En dan moet men vooral niet denken, dat gebrek aan inzicht alleen voorkomt bij heel domme of heel slecht ontwikkelde mensen, o nee, ook lieden die bijzonder intelligent zijn, kunnen in alle mogelijke vooroordelen waarmee ze al in hun jeugd zijn doordrenkt en die in hun kring leven, zo zijn ingekapseld, dat hun het vrije uitzicht op bepaalde kwesties voorgoed is ontnomen, en zij bij hun handelen op dat terrein inderdaad naar het terecht beroemde woord „niet weten wat zij doen”. En wie dus dergelijke vooroordelen opruimt, daarmee samenhangende misverstanden wegwerkt, en daarop gebaseerde misleiding onschadelijk maakt, die levert daardoor een bijdrage tot het nooit voltooide werk van de volksopvoeding.

Wie van deze zuiveringsarbeid een eenvoudig voorbeeld wil zien, die behoeft niet ver te zoeken. Hij kan denken aan de onmisbare verandering die zich heeft voltrokken in het Ned. geesteklimaat juist door de werkzaamheid van het Humanistisch Verbond. Voor de oorlog moest iemand die duidelijk uitsprak dat hij beslist geen Christen was, er toch altijd op verdacht zijn dat de toonaangevende „men” deze openhartigheid niet op prijs stelde, en hem er zo mogelijk voor zou laten boeten.

Mijn leermeester Leo Polak was wat agressiever van toon dan de huidige sprekers van het Humanistisch Verbond, maar in wezen zijn velen, en daaronder ik zelf, eigenlijk nog altijd bezig hem die waarheden na te zeggen die hij in 1931 uitsprak in zijn geruchtmakende radiorede: „Eenheid boven Geloofsverdeeldheid”. Voor die rede wilden zijn theologische collega’s Polak indertijd straffen met een soort van excommunicatie en de toen verwekte deining was, als men er nu op terug ziet, regelrecht belachelijk. Hoeveel milder behandelt men ons tegenwoordig: een stelletje losse bijbelteksten, en enkele onhebbelijke scheldbrief, en een reeksje brieven van mensen die hun instemming betuigen of verklaren het hartgrondig oneens met je te zijn — dat is alles wat wij aan reactie aan onze luisteraars en lezers plegen te ontlokken. En dit enorme verschil tussen de golven van verontwaardiging van toen en de vriendelijke rimpeltjes van nu zet zich ook verder door: de huidige Humanisten worden er niet langer van verdacht eigenlijk onzedelijke mensexemplaren te zijn. En deze verandering in de opvatting is zonder enige twijfel mede te danken aan de werkzaamheid van het Verbond. Mogen wij dus concluderen, dat wij althans deze strijd voorgoed hebben gewonnen en in dat opzicht nu zijn waar we wezen moeten? Dan

zouden we ons lelijk vergissen! Dat het zedelijk zijn een kwestie is van gezindheid, en dat die gezindheid niets te maken heeft met wat men gelooft of niet gelooft, dus ook niet met het belijden van een bepaalde godsdienst — dat is een waarheid, die nu heel langzaam tot een kleine toplaag is doorgedrongen.

Maar eeuwenlang hebben de Christelijke kerken de weerloze mensheid het tegendeel gesuggereerd, en deze suggestie gaat dóór. Nog dagelijks worden de geesten van vele kinderen en veel kinderlijke geesten blootgesteld aan de suggestie dat geloven en goedzijn onverbrekelijk bij elkaar horen, en

dat wie niet gelooft ook niet goed kan zijn. Hier en hier alleen ligt ook de verklaring van de onjuiste bewering van mijn vriend, dat wij het geloof zouden afbreken. Dat doen wij niet, maar voor wie oppervlakkig toekijkt, kan het zo lijken, als wij protest aantekenen tegen staaltjes van slechte volksopvoeding, waaraan vertegenwoordigers van het geloof zich bij herhaling schuldig maken. Dat zij dit vaak in volle overtuiging en met de beste bedoelingen doen, worde graag erkend maar het maakt ons verweer daar tegen niet minder noodzakelijk.

LIBBE VAN DER WAL

kalender 1962

De kalender 1962 van het Humanistisch Verbond is thans verschenen. De uitvoering is geheel gelijk aan die van 1961.

Uw bestelling zien wij gaarne tegemoet door storting of overschrijving van f 2,50 op postrekening no. 304.960 t.n.v. Het Humanistisch Verbond, Utrecht. In de omschrijving: Kalender 1962.

mijn dochter en ik

Terwijl ik lees voel ik mijn dochter kijken; ik laat niets merken en lees rustig door. Haar leven doet zich helder aan mij voor: het zal in alles op het mijne lijken.

Niets kan ik doen, opdat zij zal bereiken wat ik, amper gevonden, weer verloor; geen vindt van het geluk méér dan een spoor, ook zij niet, en ook zij zal het zien wijken.

Ik sluit het boek. Wij zitten naast elkaar; geen woorden tussen ons; slechts, even maar, de glimlach van den een tegen de ander.

't Is of ik in mijn eigen ogen staar, en wat daar staat, het is als water klaar, wanneer ik langzaam in mijzelf verander.

ED HOORNIK Uit: *Verzamelde gedichten*
(A. A. M. Stols, Den Haag)

Luistert U ook elke 1e dinsdag van de maand naar onze uitzending via de A.V.R.O.-microfoon?
Zie voor de juiste tijd ons overzicht van de komende lezingen.

lezingen voor de radio

di. 7 nov. AVRO 16.00—16.15 u: Mr. H. B. J. Waslander: „Het klopje op de schouder”.

zo. 12 nov. VARA 9.45 uur: J. van der Molen: „Preston Cobb: een symbool?”

zo. 19 nov. VARA 9.45 uur: Dr. D. H. Prins: „Mensen zoeken hun weg”.

TRAP

In een oud huis van oude mensen heb ik eens een plaat gezien, die „de trap des levens” voorstelde. Aan de linkerzijde onderaan zag men een wiegje, waarin een kindje lag, dat vanwege de onvolmaakte druktechniek steenrode wangen had en er ook overigens nogal ongezond en ongeproportioneerd uitzag. Uit de rest van de plaat bleek echter, dat het kind de strijd om het bestaan met succes zou voeren en een lang leven voor zich had.

Van dat wiegje liep een trap schuinrechts naar boven en een trede hoger zag men het kind lustig hoepelen. Vervolgens werd het ambachtsgezel, soldaat, bruidegom, huisvader en telkens bevond het zich een trede hoger op de trap des levens.

Na een tree of zes zeven zag men dan een fiere kerel bovenaan staan. Vervolgens ging de kerel aan de andere kant evenveel treden omlaag. Hij werd steeds krommer en kaler en tandelozer en rechts onderaan zag men een goed onderhouden graf met een treurboompje. Dat was dus het eindstation van de steenrode kleuter.

Ik herinner mij nog levendig, dat ik bij het zien van deze plaat zeer geschokt was. Onmiddellijk vroeg ik mij af, waar ik stond. Het bleek mij, dat ik reeds aan de rechterkant van de top was en mij in neerwaartse richting bewoog. Nog slechts een trede of vier vijf scheidde mij van het treurboompje. Er was nog iets anders, dat mij pijnlijk trof. In één oogopslag was het duidelijk, dat van de dertien of vijftien treden, waarop zich ons leven volgens deze plaat afspeelde, er zes of zeven nodig waren om aan de top te komen en zes of zeven om weer behouden af te dalen tot in het koele graf. Er was dus eigenlijk maar één trede, waarop men een voltooid, gaaf mens genoemd kon worden. De rest was voorbereiding en aftakeling. En niet zelden takelt men reeds bij de voorbereiding af.

Persoonlijk ben ik bijvoorbeeld reeds op jeugdige leeftijd in aanraking gekomen met oog- en tandartsen. En toen ik volgens het plaatwerk zowat een fiere kerel moest zijn, ben ik eens in handen gevallen van een keuringsarts. Deze ontving mij in een kil gebouw met veel tegels en sanitaire installaties. Hij beval mij op klaarlichte dag mij van al mijn lijfgoed te ontdoen.

De arts was een zeer bezette man. Hij schonk mij ongeveer tien minuten om in mijn kille cel grondig af te koelen. Met mijn blote voeten op de vochtige tegels staande had ik alle gelegenheid te constateren, dat ik in de verste verte niet geleek op de mannen, die de Grieken zo gaarne in steen hebben uitgebeeld of die men in films ziet optreden. Ik overzag mijn witte bloetheid en was zeer ternevergeslagen.

De arts vond er ook niet veel aan. Hij onderzocht mij snel en efficiënt. Hij mompelde nu en dan wat over platvoeten, spataderen, aanleg tot een liesbreuk, geringe borstomvang en zwakke gezichtsvermogens. Gelukkig was mijn kniereflex heel goed in orde, zodat ik hem een flinke schop tegen de borst kon verkopen. „Kleed u maar weer aan”.

Sindsdien is alweer een geruim aantal jaren verlopen en ik vlei mij er niet mee, dat mijn lichamelijke toestand er in die tijd op vooruit is gegaan. Misschien begin de buikomvang langzamerhand goed te maken, wat er aan de borstomvang mankeert, maar er treden nu en dan kleine ongemakken op, die ik voor de omstanders niet altijd geheel en al verborgen kan houden.

Er is in deze droeve geschiedenis één lichtpunt: Steeds meer bespeur ik, dat medeburgers van gelijke of zelfs jongere leeftijd zich ook met kunst- en vliegwerk op de been houden. Vrouwen doen dat vrij openlijk. Ten overstaan van de hele vestiaire kleuren zij haar verflenste gezichten op. Zij besteden grote bedragen om hun grauwe touwtjeshaar in golvende diepkleurige bundels om het geplamuurde aangezicht te leggen. De verzakkende delen van haar rompen houden zij met door daartoe ontworpen kledingstukken in bedrieglijk fraaie vormen.

Wij mannen moeten het meer van de kleermakers hebben. Die suggereren brede schouders en een forse tors. Nu en dan ziet men echter zo'n sterke vent een tabletje innemen, omdat achter dat mooie textiel een klungelige maag verborgen is, die met een gezond maal geen weg weet. Terwijl hij ogenschijnlijk rustig en zelfbewust daarheenloopt, moet hij steeds denken aan die eigenaardige steken in zijn rug en aan de omvang van zijn buik en hij zou willen weten, of dat hijgen gevaarlijk kan zijn. Kortom: hij is een wrak, een gepleisterd graf. Kijk, zulke dingen beuren mij op. Want als de gemiddelde levensduur 71 jaar en 4 maanden is, kunnen al die wrakken dan toch een aardige tijd mee. Sinds de eerste uitgave van „De trap des levens” zijn er blijkbaar aan de rechterzijde nog enkele treden bijgekomen.

Welnu, laten wij elkaar dan stevig onder de oksels vatten en gezamenlijk hijgend en blazend en steunend en krakend in een bedachtzaam tempo en onder vrolijke kout dalwaarts gaan. Waarom nu reeds getreurd? Het boompje is nog verre.

Tenzij er natuurlijk nucleaire ongelukken gebeuren. Dan ploffen wij met al onze pillen en tabletten en geharnaste vrouwen pardoes omlaag.

H.H.

Humanistische Correspondentiekring voor huwelijkscontacten opgericht door het Humanistisch Verbond, verleent bemiddeling bij het leggen van contacten tussen personen, die een huwelijkspartner zoeken.

Inlichtingen postbus 210, Utrecht. Gaarne 24ct aan postzegels insluiten. (adv.)